

N.B. Het kan zijn dat elementen ontbreken aan deze printversie.

Het aantal bedden is niet oneindig

Ziekenhuizen Zijn de Nederlandse ziekenhuizen klaar voor een epidemie zoals in Noord-Italië? De noodplannen liggen er, maar „we moeten ons niet rijk rekenen”.

✍ Liza van Lonkhuyzen & Frederiek Weeda

🕒 10 maart 2020 om 16:39 ⌚ Leestijd 4 minuten

De quarantainekamer voor coronapatiënten wordt klaargemaakt in een ziekenhuis.

Foto Robin Utrecht 📷

„We denken niet meer: hoe veel coronatests hebben we?“, zegt ziekenhuisdirecteur Bart Berden. „We denken: kunnen we nog wel een week vooruit?“ Want het personeel dat is teruggekomen van vakantie, uit Italië, en patiënten die binnenlopen op de spoedeisende hulp, worden voortdurend getest in het Tilburgse Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis.

Als Brabant het voorland is voor een corona-epidemie, dan rijst de vraag: zijn de Nederlandse ziekenhuizen klaar voor een uitbraak zoals in Noord-Italië?

Niemand weet het precies, blijkt uit gesprekken met ziekenhuizen, want niemand weet hoe groot de epidemie kan worden. Het nieuwe coronavirus is onbekend terrein, en iedereen kan besmet raken. „Bij ons zit er zeker rek in hoeveel patiënten we kunnen opvangen, maar we moeten ons niet rijk rekenen“, zegt infectioloog Chantal Bleeker van het Nijmeegse Radboudumc. „Als het zo erg wordt als in Noord-Italië, loop je ook hier tegen de grenzen aan.”

Sinds zondag houden intensive care-artsen (zeshonderd in Nederland) rekening met escalatie, vertelt hun voorzitter Diederik Gommers. Dat komt door de wanhoop van hun Italiaanse collega's. In Noord-Italië liggen nu negenhonderd coronapatiënten op de intensive care, zo'n 10 procent van alle patiënten. Sommigen liggen op de gang. Dinsdag waren in Italië 463 patiënten aan het virus overleden.

In Nederland zijn 1.150 intensive care-bedden. Dat wil zeggen: bedden met beademingsapparatuur én allerhande bewakingsmachines. En, essentieel, een verpleegkundige die weet hoe alles werkt, één per bed overdag, één per twee bedden 's nachts. Die bedden liggen doorgaans voor 70 procent vol: met patiënten die een grote operatie hebben gehad, oude mensen met een longontsteking, een hartklepontsteking, een bloedvergiftiging.

Van de 1.150 bedden zijn er tweehonderd 'geïsoleerd' – geschikt om een besmettelijke patiënt, met tuberculose of corona, af te zonderen. Er is dan een sluis waar personeel en bezoek zich kan ontsmetten en kan omkleden voordat ze naar buiten gaan.

Ruim 10 procent van de coronapatiënten in Noord-Italië belandt op de intensive care, in China was dat maar 5 procent. Gommers: „Als we hier tweeduizend coronapatiënten krijgen, liggen de tweehonderd geïsoleerde bedden dus vol.“ Bij drieduizend coronapatiënten wordt het echt problematisch.

Daarom riep Gommers zijn collega's zondag in een e-mail op klaar te staan: hebben ziekenhuizen genoeg personeel, genoeg bedden, genoeg materiaal? Als het aantal coronapatiënten hard stijgt, moeten kamers en personeel worden samengevoegd - als twee mensen besmet zijn kunnen ze bij elkaar.

Operaties afgezegd

Uit de gesprekken met ziekenhuizen blijkt dat er hard wordt gewerkt om straks meer ernstig zieke coronapatiënten te kunnen opvangen dan op die tweehonderd isolatiekamers. Er liggen noodplannen, waarin geplande operaties worden afgezegd en volledige ziekenhuisgangen quarantainegebied worden. Patiënten kunnen ook op de vrijgekomen operatiekamers aan beademingsapparatuur liggen en hele verpleegafdelingen kunnen worden afgesloten, waar coronapatiënten ook extra lucht kunnen krijgen met een neusslangetje.

„We zijn twee isolatieafdelingen aan het creëren: eentje in Heerlen en eentje in Sittard”, zegt bestuursvoorzitter David Jongen van het Limburgse Zuyderland. In zijn ziekenhuizen liggen drie coronapatiënten, vorige week overleed een 86-jarige man er aan de ziekte. „We hebben nu losse isolatiekamers, maar dat werkt niet goed. Dat is te ingewikkeld voor infectiepreventie. We willen die corona-afdelingen uiterlijk maandag operationeel hebben.”

In Nijmegen is er een noodscenario afgestoft, dat werd gemaakt in de tijd van de Mexicaanse griep. Het is een stoplichtsysteem voor als er meer coronapatiënten komen. In fase oranje wordt een deel van de geplande operaties van het Radboudumc uitgesteld zodat er personeel en bedden vrijkomen. In fase rood worden alle niet-spoedeisende operaties afgeblazen. De afdelingen interne geneeskunde en longziekten zijn aangewezen als mogelijke toekomstige 'corona-afdelingen', waar personeel dan alleen nog met beschermende kleding komt. „We beginnen met het afsluiten van een gang op de afdeling interne geneeskunde - waar acht kamers op uitkomen - van de rest van het ziekenhuis”, zegt Bleker, infectioloog bij het ziekenhuis. „Dat kunnen we uitbouwen, tot we de hele afdeling alleen gebruiken voor coronazorg. Daar is geen beademingsapparatuur zoals die wel op de intensive care staat, maar mensen kunnen wel zuurstof krijgen met een slangetje.” Zo'n scenario ligt ook klaar voor de intensive care. Naarmate daar meer patiënten komen, worden er hele vleugels afgesloten voor coronapatiënten.

Spreek af, adviseert Diederik Gommers, die zelf de intensive care van het Erasmus MC leidt, dat gespecialiseerde verpleegkundigen van de operatiekamers en de hartbewaking kunnen bijspringen op de intensive care. Dat kan als geplande operaties worden uitgesteld; zo'n 30 procent van de intensive care wordt bezet door patiënten die net een hevige geplande operatie hebben gehad. Als zulke operaties worden uitgesteld komt er personeel en bedden vrij voor de intensive care.

Lees ook deze reportage uit het Amphia Ziekenhuis in Breda:
Het personeel werkt gewoon door tussen de coronapatiënten

Als het echt uit de hand loopt, zullen er harde keuzes gemaakt moeten worden. Gommers heeft het 'pandemie-protocol' maandag afgestoft en rondgemaild naar intensivecareartsen. Daarin staat wie er geweerd worden van de intensive care bij een crisis en overvolle ziekenhuizen. Het gaat onder meer om uitbehandelde kankerpatiënten en ouderen boven de tachtig jaar. Iedereen die te weinig overlevingskansen heeft.

Let wel: dit gaat om een landelijk noodscenario, iets dat op ministerieel niveau besloten wordt. „Individuele intensive cares en regio's kunnen dit besluit nooit zelfstandig nemen”, staat in het protocol.

Materiaal en personeel tekort

Terug naar de huidige situatie. Door het vrijmaken van twee afdelingen voor coronapatiënten zit het Zuyderland in Limburg niet snel zonder bedden. Maar materiaal is een ander verhaal. „We hebben nog maar voor twee dagen voorraad aan gezichtsmaskers en sterilium, voor handhygiëne”, zegt bestuursvoorzitter Jongen. Hij onderzoekt of alternatieven voor de handhygiëne zelf door het ziekenhuis gemaakt kunnen worden op basis van alcohol. „In patiëntenruimtes hebben we sterilium al weggehaald en vervangen door zeep, tegen corona zou dat ook genoeg moeten zijn. Het sterilium dat er nog is, wordt apart gehouden voor intensive cares en operatiekamers.” Jongen is „echt bezorgd” over de voorraden. „Ik zal mijn personeel niet zonder mondkapjes op coronapatiënten afsturen.”

Een andere grote zorg is het personeel. Zijn er genoeg verpleegkundigen en artsen als er veel meer mensen ziek worden? Er is namelijk al twee jaar een tekort aan

gespecialiseerde verpleegkundigen in ziekenhuizen. Nu vallen er ook nog verpleegkundigen uit doordat ze zelf in quarantaine moeten. In Tilburg gaat dat nu om vijf verpleegkundigen, zegt ziekenhuisdirecteur Bart Berden. Bij een steekproef onder 301 medewerkers met lichte luchtwegklachten van zijn Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis zijn 28 besmettingen ontdekt, werd dinsdag bekend.

Wat scheelt, is dat het RIVM-beleid inmiddels niet meer behelst dat al het zorgpersoneel dat contact had met een coronapatiënt uit voorzorg thuis wordt gehouden. Dat geldt nu pas als ze symptomen krijgen, juist om ziekenhuizen te behoeden voor een personeelstekort. „Als we minder geplande operaties doen, komt er natuurlijk personeel vrij”, zegt infectioloog Bleeker, maar het blijft „een zorg”. Net als voor Jongen van het Zuyderland. „Ik heb geen overvloedige medewerkers die ik zomaar uit een kast kan trekken.”